

ÜÇÜNCÜ RUS DEVLET DUMASI'NDA FİNLANDIYA OTONOM SİNİNGİSİ VE ANAYASAL DEMOKRATİK PARTİSİ (KADET PARTİSİ)

Ülkü ÇALI KAN

ÖZ: Rusya İmparatorluğu bünyesinde otonomiyle yönetilen Finlandiya Büyük Knezliği, 19. yüzyılın sonlarına doğru Ruslaştırma faaliyetlerine maruz kaldı. 1905 İhtilali esnasında kısıtlayıcı yasalardan bazıları iptal edildi. 23 Nisan 1906 tarihinde yayımlanan Rus anayasasında, Finlandiya'nın iç işlerinde ayrı bir yasama faaliyeti düzenlemesiyle yönetildiği ibaresi yer aldı. Üçüncü Devlet Duması döneminde neredeyse yarı bağımsız hale gelen Finlandiya hakkında tekrar tartışmalar başladı. Özellikle Fin Dieti'nin yasama faaliyetlerinin kısıtlanması istendi. Rus liberal partilerinden Kadet Partisi, kendi programında Finlandiya otonomisine yer vermesi dolayısıyla bu yasa tasarısına karşı çıktı. Ancak sağ-muhafazakâr Duma çoğunluğunu etkileyemedikleri gibi kendi içlerinde de bütünlük sergileyemediler. Öne sürdükleri çözümü hukuki açıdan netleştiremediler. 1910-1912 yıllarında arka arkaya çıkan yasalarla Finlandiya otonomisine son verilmiş oldu.

Anahtar Kelimeler: Finlandiya Büyük Knezliği, Rus Devlet Duması, Fin Dieti, otonomi, Kadet Partisi

REPEAL OF FINLAND AUTONOMY IN THE THIRD RUSSIAN STATE DUMA AND CONSTITUTIONAL DEMOCRATIC PARTY (KADET PARTY)

ABSTRACT: The Grand Duchy of Finland which was governed by autonomy in Russia Empire was exposed to Russification activities towards the end of 19th century. During the Revolution of 1905, some of restricting laws were abolished. In the Russia Constitution which declared in 23 April 1906 was stated that Finland was ruled by a separate legislative activity its domestic affairs. Discussions about Finland which almost became semi-independent state restarted during the period of Third State Duma. Restriction of legislative power of the Finnish Diet was especially demanded. Kadet Party which was one of Russian liberal parties, because of giving place to the Finnish autonomy in the program of the party, opposed this bill. But they couldn't affect Right-Conservative wing which formed majority of Duma and between each other couldn't display an integrity. They couldn't clarify their solution legally. By laws which

* Ar . Gör. Dr., Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

were approved between years of 1910-1912 was abolished the Finnish autonomy.

Keywords: The Grand Duchy of Finland, Russian State Duma, The Finnish Diet, Autonomy, Kadet Party.

Giri

Bu çalı mada, Üçüncü Devlet Duması'nda Finlandiya otonomisinin ilgasıyla sonuçlanan süreç ve dünya literatüründe Kadet Partisi olarak bilinen Anayasal Demokrat Partisi'nin programında Finlandiya otonomisinin korunmasıyla ilgili bir madde olması dolayısıyla partinin genel görüş meler esnasındaki tutumu ve buldu u çözüm önerileri incelenmi tir. Bu amaca hizmet etmek için ilk olarak Rusya mparatorlu u'nda Finlandiya Büyük Knezli i'nin yönetimi hakkında bilgi verilmi tir.

Finlandiya, 1808-1809 yıllarında sveç'le yapılan sava lardan sonra Rus topraklarına katıldı¹. I. Aleksandr, yayımladı ı iki manifestoyla Finlandiya'nın sveç yönetimi altındayken sahip oldu u temel yasalarını (1772 Hükümet ekli ve 1789 Birlik ve Güvenlik Yasaları), halkın hak ve özgürlüklerini garanti altına aldı. Daha sonra tahta çıkan imparatorlar da benzer manifestolar yayımlayarak Fin halkına aynı vaatlerde bulundular². Teoriye göre, Finlandiya Rusya'yla sadece ortak monar i yönetimini payla an devletler birli iydi (uniya)³. Finlandiya'nın ayrı bir e itim sistemi, para birimi (marka) ve ordusu vardı. Lutheran Kilisesi cemaati ibadet özgürlü ü ve okul açma haklarını kullanmaktaydı⁴.

I. Aleksandr, 1809 yılında dört toplumsal sınıfın temsilcilerinin (soylular, kasabalılar, ruhban sınıfı ve köylüler) seçildi i sveç Meclisi'ni (Riksdag) örnek alarak olu turulan Fin Dieti'ni (meclis) Borga (Porvo) ehrinde toplantıya ça ırdı. Aynı zamanda yine sveç Devlet Konseyi'ni örnek alarak Finli senatörlerden olu an Hükümet Kurulu'nu kurdu. Bu kurul, Ekonomi ve Adalet Departmanı olarak ikiye bölündü. İlk departman genel idareyi, ikincisi adalet mekanizmasını yönetti. 1816 yılında "Hükümet Kurulu", "Senato"⁵ adını aldı ve mparatorluk yıkılıncaya kadar bu adı

¹ Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi Ba langıçtan 1917'ye Kadar*, Ankara 1999, s. 301.

² N. D. Sergpevskiy, *K Voprosu o Korennih Zakonah V. K. Finlandskago*, S. Peterburg 1899, s. 3-5.

³ Geoffrey A. Hosking, *The Russian Constitutional Experiment Government and Duma 1907-1914*, Cambridge 1973, s. 106-107.

⁴ Geoffrey Hosking, *Rusya ve Ruslar Erken Dönemden 21. Yüzyıla*, terc. Kezban Acar, stanbul 2011, s. 461.

⁵ I. Aleksandr, 1812 yılında Finlandiya'nın ba kentini Turku yerine Helsinki yaptı. Senato'nun merkezi 1819 yılında Turku'dan Helsinki'ye ta ndı. Kaysa Hakkinen, Seppo Tsetterberg, *Finlandiya Vçera i Segodniya*, perevod s Finskogo G. Muravina, Ya kar Ola 1997, s. 72.

muhafaza etti. Finlandiya'da en yüksek idari görevli olan general gubernatör (askerî vali) imparator tarafından atandı. General gubernatör, Senato toplantılarına başkanlık etti. 1811 yılında bakanlık düzeyinde Finlandiya Devlet Sekreteri (stats sekreter) olarak kuruldu. Bu göreve Fin kökenli kişiler getirildi⁶. S. Peterburg'da oturan Finlandiya Devlet Sekreteri, Senato'nun kararlarını onaylaması için doğrudan imparatora sunmaktaydı. Bu yüzden Finlandiya Büyük Knezliği ile ilgili alınan kararlara doğrudan hiç kimse müdahalede bulunamadı. I. Aleksandr ve I. Nikola, Fin Dieti'ni tekrar toplantıya çağırmadılar. Ancak 1772 Hükümet Ekli Yasası'nın 40. ve 41. maddelerine göre, Diet'in yasama reformlarını gerçekleştirmek için toplanması gerekmekteydi. Aslında meclisin gücü doğrudan dünya tarafından pek anlaşılmadı. Ancak atıl durumdaki yasama gücünün ortadan kaldırılmasına yönelik bir çalışmaya yapılmadı⁷.

19. yüzyılın ilk yarısında, Finlandiya'daki en önemli politik mesele, dil meselesiydi. Finlandiya Büyük Knezliği'nin resmî dili sveççeydi. Ama halkın büyük çoğunluğu Fin kökenliydi. sveççiler, halkın %12'sini oluşturuyordu. Bütün sosyal sınıflara da ilmi olmalarına rağmen özellikle üst sınıf üyeleri arasında çoğunluklardı. Yüksek eğitim kurumları, ticaret, hükümet işleri ve mahkeme prosedürünü sveççiler yönetmekteydi. 1840'lı yıllardan itibaren Fin dilinin sveçç diline karşı bir statü alması için yapılan çalışmalar büyük ilerleme kaydetti. II. Aleksandr döneminde verilen ödüller, Fin millî duygularının uyanmasını sağladı. 1856-1865 yıllarında yapılan düzenleme ve çıkarılan yasalarla iki dilin birbirine olan eşitliği devletin bütün sahalarında sağlanmaya çalışıldı⁸. Ancak her iki dilin idari kurum ve mahkemelerde tam olarak eşitlenmesi 1902 yılına kadar devam etti⁹. İmparator, 1863 yılında Dieti toplantıya çağırdı ve bundan sonra Diet belirli aralıklarla toplandı¹⁰. 1860'lı yıllarda Helsinki'de ikinci kez Dietin toplanmasıyla ve dönemin liberal eğitimcilerinin etkisiyle üniversite çevresi ve yerel literatürde Finlandiya'nın ayrı bir devlet olması tezi benimsenmeye başlandı. Bu zamana kadar Finliler, kendi vatanlarını Rus otonom eyaleti olarak gördüler ve imparatorlukla herhangi bir devletler birliğinin varlığından bahsetmediler¹¹. II. Aleksandr döneminde Büyük Knezliğin geleneksel enstitülerine S. Peterburg'dan saldırı gelmedi. 19. yüzyılın ilk yarısında Finlandiya'nın sveçç aristokrasisi Rus saray çevresinde etkinlik kazandı.

⁶ Hugh Seton Watson, *The Decline of Imperial Russia 1855-1914*, New York 1965, s. 39.

⁷ *Finland and Russia International Conference in London February 26-March 1 1910*, London 1911, s. 9.

⁸ Hugh Seton Watson, *age.*, s. 39-40.

⁹ Kaysa Hakkinen, Seppo Tsetterberg, *age.*, s. 77.

¹⁰ Hugh Seton Watson, *age.*, s. 40.

¹¹ S. K. Mihailov, *Yuridiceskoye Polojenije Finlandii*, S. Peterburg 1901, s. 10, 14.

Ancak Rus bürokrasisi, sveç soylularını daha az sempatik buldu ve onlara karşı Fin milliyetçilerini destekledi. Balıca politik organizasyonu, “Ya lı Finler” olan Finliler de sveçlilere karşı mücadelelerinde Rusları kendilerine yakın buldular. Bu durum Rusla tırma faaliyetlerine karşı her iki grubun ortak hareket etmelerine kadar devam etti¹².

III. Aleksandr döneminde Fin Dieti, temel yasalar, silahlı kuvvetler ve basın haricindeki bütün konularda yasama girişiminde bulunmaya hak kazandı (1886)¹³. Ancak Rus Hükümeti, 1890’lı yılların başlangıcından itibaren hemen hemen ayrı bir devlet görüntüsü veren ve co rafi konum itibarıyla stratejik önemi haiz olan Finlandiya yönetimine a amalı olarak çe itli kısıtlamalar getirmeye başladı¹⁴. Dolayısıyla Rusla tırma faaliyetleri ve Finlandiya’da yükselen milliyetçilik akımı o ana kadar uygulanmakta olan sistemin çalı masını zorla tırdı¹⁵. 3 ubat 1899¹⁶ tarihinde yayımlanan manifestoyla, mparatorluk için önem arz eden bazı konularda hazırlanan yasaların Finlandiya’ya yaygınla tırılması kabul edildi. Fin Dieti’nin yerel konulardaki yasama yetkisi ise aynen bırakıldı. mparatorluk yasalarının yürürlü e girmesinde Fin Dieti’nin sadece genel olarak yargısı istendi (Veto hakkı yoktu)¹⁷. Fin sosyal sınıf temsilcileri, bu manifesto ve ona e lik eden yasal prosedüre karşı kendi anayasal haklarını savunmak üzere iki dilekçe yazdılar. 1901 yılında Finlandiya’da askerî yükümlülük yasası çıktı nda Fin ordusu da ilga edilmi oldu. Askerlik yasası Finlilerin çok tepkisini çekti ve pasif direni başlattılar. Muhalefet edenlerin direncini kırmak için adli ve idari önlemler alındı. General Gubernatör N. . Bobrikov’un¹⁸ Rusla tırma

¹² Hugh Seton Watson, *age.*, s. 40.

¹³ Geoffrey A. Hosking, *age.*, s. 107.

¹⁴ Peter Waldron, “Stolypin and Finland”, *The Slavonic and East European Review*, Vol. 63, No. 1, January 1985, s. 43.

¹⁵ Geoffrey A. Hosking, *age.*, s. 107.

¹⁶ Tarihler, Rusya mparatorlu u’nda 1917 Ekim htılali’ne kadar kullanılan Jülyen Takvimi’ne göre yazılmış tır. 26 Ocak 1918 tarihinde Sovyet Hükümeti, 1 ubat 1918 tarihinden itibaren Gregoryen (Miladî) Takvimi’nin uygulanmaya başlanacağını duyurdu. Dolayısıyla 1 ubat 1918 tarihinden 14 ubat 1918 tarihine ilerleme yapıldı. Tarihçiler, Gregoryen Stili’ni Yeni Stil ve Jülyen Takvimi’ni Eski Stil olarak gösterdiler. Jülyen Takvimi, Gregoryen Takvimi’ni 18. yüzyılda 11 gün, 19. yüzyılda 12 gün ve 20. yüzyılda 13 gün geriden takip etmekteydi. Mauricio Borrero, *Russia: A Reference Guide From The Renaissance To The Present*, New York 2004, s. 105.

¹⁷ *Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiiskoy mperii*, T. 19, S. Peterburg 1902, s. 97-98.

¹⁸ Nikolay vanoviç Bobrikov (1839-1904), Dvoryan kökenli Rus devlet adamı ve generallerinden biridir. 17 A ustos 1898 yılında Finlandiya General Gubernatörü oldu. 18 A ustos’ta II. Nikola’ya sunmuş oldu u raporda, Finlandiya’da uygulanması gereken Rusla tırma politikasının ilkelerini (ordunun Rus ordusuyla birle tırilmesi, devlet sekreterliği görevinin ilgası, meclisin haklarının kısıtlanması, idari mekanizmada Rusçanın kullanılması, Rus kökenli vatandaşların lehine birtakım önlemlerin alınması gibi) belirtti. Rapordaki ilkelerin aynen uygulanması Fin halkında büyük tepki çekti. 3 Haziran 1904 yılında Fin Senato

faaliyetleri muhalefet hareketini daha da arttırdı. 18 Aralık 1904 tarihinde Fin Dieti üyelerinin hazırladığı dilekçede eski yasal artılara geri dönülmesi istendi. II. Nikola, dilekçede yer alan taleplerin bir kısmını kabul etti. Ordu Yasası'nın uygulamasını askıya aldı ve yargı sistemi tekrar eski haline getirildi¹⁹.

Buligin Duması'nın (6 A ustos 1905) hazırlıkları esnasında istisnai bir yasama organına Finli temsilcilerin de katılması kararı alındı. Ancak bu tasarı gerçekleşmedi. 17 Ekim Manifestosu'nun yayımlanmasının ardından 22 Ekim 1905 tarihinde Finlandiya için ayrı bir manifesto yayımlandı. Bu manifestoda, Finlandiya'ya karşı uygulanan yasaların yıkımına son verileceğinden bahsedildi. Ancak her iki tarafın karlılığı ilikileri tam olarak düzenlenmedi. Sadece 3ubat 1899 Manifestosu'nda yer alan yasal mevzuatın uygulanması durduruldu. Ayrıca Finlandiya aleyhine yürürlükte olan bazı yasalar da iptal edildi. Daha sonra kısmen 1899 yerasından alıntılar yapılarak Finlandiya'ya kendi iç i lerinde bağımsızlık verildi ve bu ifade anayasaya girdi. Hükümet, Fin vatandaşların 2 yıllık askerlik yükümlülüğünü icra etmesinin yerine yıllık 10 milyon ruble istedi. Fin Dieti, yasal düzenin gözetilmesi artıyla bu meblağı ödemeye karar verdi²⁰. 1907 yılında uygulanan genel seçim sistemiyle (Avrupa'da ilk kez kadınların da oy kullandığı seçim) oluşturulan Fin Dieti'nde en güçlü parti Sosyal Demokratlar oldu. Diğer muhalefet partilerinin muhalefetine rağmen geniş bir sosyal reform programı uygulamaya başladılar²¹. Diet'in hükümet karşıtı politikası, yasama faaliyetlerine herhangi bir konu ayrımı gözetmeksizin devam etmesi, hükümet ve Rus yasama kurumlarını hesap etmemesi Finlandiya politikasında eskiye dönüşü hızlandırdı²².

1907-1908 yıllarındaki gelişmelere bakıldığında Rus otokrasisinin Finlandiya otonomisinden nefret etmesinin sebepleri, Finlandiya General Gubernatörü N. N. Bobrikov'un uyguladığı Ruslaştırma ve baskı politikasının başarısızlıkla sonuçlanması, ilk Rus ihtilalinden sonra Finlandiya Dieti'nin

Binası'nda bir Fin devrimci tarafından vurularak öldürüldü. *Russkoye Gosudarstvo*, Moskva 2002, s. 64-65.

¹⁹ *Finland and Russia International Conference in London February 26-March 1 1910*, s. 11.

²⁰ *Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1908-1914 gg.*, T. 2, Moskva 2000, s. 222-223, 630. 23 Nisan 1906 tarihinde Devlet Duması açılmadan önce "Rusya imparatorluğunda Anayasası" yayımlandı. İkinci maddesine göre, "Rusya Devleti'nin ayrılmaz bir parçasını oluşturan Büyük Finlandiya Knezliği, iç i lerinde ayrı bir yasama faaliyetinin olduğu düzenlemeyle yönetilecektir." *Svod Zakonov Rossiiskoj İmperii*, K. 1, T. 1, S. Peterburg 1912, s. 1.

²¹ Geoffrey A. Hosking, *age.*, s. 108.

²² Bu tutumu yüzünden Fin Dieti, 11 Mayıs 1908 tarihinde feshedildi. Aynı yıl içerisinde tekrar toplandı. *Finland and Russia International Conference in London February 26-March 1 1910*, s. 12-14.

kurulmasıyla tekrar ayrı bir devlet statüsünün kazanılması, Finlandiya'nın Rus devrimcilerine yardım ve yataklık eden bir yer haline dönmesi, Finlilerin hükümetle mücadele eden Yahudi basınıni desteklemesi, genel seçim hukukunun uygulanması ve zor artlarda ula ilan büyük ekonomik başarılarla Finlandiya otonomisinin diğer gayriuslara olumsuz bir örnek olması ekinde sıralanabilir. P. A. Stolpin'in 18 Ekim 1907 tarihinde imparatora sundu u rapor temel alınarak kurulan Rus Fin Uzlaşma Komisyonu Fin karıtı politikayı yönlendirdi. Bu kurulda Finlandiya otonomisine karşıki iler vardı (Deitrih, Garin, Borodkin vd.)²³. Finlandiya otonomisinin ortadan kaldırılmasında en önemli rolü, imparatorluğun herhangi bir kısmına otonomi verilmesine karşı olan ve Finlandiya'da yerleşik Rus halkının hukuk dışı uygulamalara maruz kaldığını düünen Sa Fraksiyon milletvekilleri oynadı²⁴.

Finlandiya Yasa Tasarıları Görüşmeleri ve Sonuçları

Üçüncü Devlet Duması, 1 Kasım 1907-9 Haziran 1912 tarihleri arasında toplandı. Devlet Duması başkanına N. A. Homyakov (Oktabrist milletvekili), başkan yardımcısına A. F. Meyendorf (Oktabrist milletvekili), V. M. Volkonskiy (İlımlı-Sa milletvekili) ve sekreterlere P. Sazanoviç (Sa milletvekili) seçildi. 3 Haziran 1907 Seçim Yasası, Devlet Duması'nda bulunması gereken milletvekili sayısını 524 milletvekilinden 442 milletvekiline indirdi. 17 Haziran 1910 tarihinde çıkarılan yasaya göre Finlandiya Duma'ya 4 milletvekili daha gönderince bu sayı 446 oldu. Birinci toplanma yılının başlangıcında Duma'da 11 fraksiyon ve grup vardı. Fraksiyonlara göre milletvekili dağılımı; Sa Fraksiyon 51 milletvekili, Milliyetçi Grup 26 milletvekili, İlımlı-Sa Fraksiyon 70 milletvekili, 17 Ekim Birlii (Oktabristler) Fraksiyonu 154 milletvekili, Polonya-Litva-Belorus Grubu 7 milletvekili, Polskoye Kolo (Polonya Çarlığı'ndan seçilen milletvekilleri) 11 milletvekili, Progressiv Fraksiyon ve Grubu 28 milletvekili, Müslüman Grubu 8 milletvekili, Kadet Fraksiyonu 54 milletvekili, Trudovik Grubu (küçük burjuva sınıfı ve köylülerin oluştuğu grup) 14 milletvekili, Sosyal Demokrat Fraksiyonu 19 milletvekili olmak üzere toplam 442 milletvekilidir²⁵. Beinci toplanma yılının başlarında P. A.

²³ A. Ya. Avreh, *P. A. Stolpin i Sudbn Reform v Rossii*, Moskva 1991, s. 137-138; Baryag, "Evreiskiy Natisk na Finlandsev", *Novoye Vremya*, 26.1.1909, No. 11809, S. Peterburg 1909, s. 2; Ya. N-ov, "Finlandskaya Avtonomiya i Duma", *Novoye Vremya*, 2.3.1909, No. 11843, S. Peterburg 1909, s. 2.

²⁴ M. N. Lukyanov, *Rossiiskiy Liberalizm i Reforma 1907-1914*, Perm 2001, s. 89-90; Roman Borisoviç Romov, *Fraksiya Pravih v III Gosudarstvennoy Dume (1907-1912)*, Kandidat storiçeskih Nauk, Moskva 2003, s. 238.

²⁵ *Obzor Deyatelnosti Gosudarstvennoy Dumı Tretyago Sozıva 1907-1917 gg.*, Ç. 1, S. Peterburg 1912, s. 6-11, 98-99, 102-105, 107-108, 112-117, 128-129, 661. Duma

Stolipin suikaste kurban gittikten sonra yerine başbakanlık (aynı zamanda Maliye Bakanı) Vladimir N. Kokovtsov getirildi (1911)²⁶.

Devlet Duması'ndaki Finlandiya'yı ilgilendiren yasal süreç ise 12 Ocak 1908 tarihinde Oktabrist Fraksiyonu'nun girişimiyle 63 milletvekilinin imzaladığı "19 Ekim 1905 Tarihli Yasanın Gereği Olarak Finlandiya General Gubernatörü'nün ve Devlet Sekreteri'nin Rapor Sunma Düzenini Uygulamaması" hakkında başbakan'a hitaben verdikleri gensoruyla başladı²⁷. "Bakanlık ve Baş idare Departmanlarının Faaliyetlerinde Birlikli Güçlendirmek için Alınan Önlemler" yasasına göre imparatora sunulan önemli konuların raporları, bakanlıklar ve ilgili departmanlara da sunulmalıydı²⁸. Bu görevi düzenleyen bir idarenin olması gerekiyordu. Finlandiya Devlet Sekreteri bu görevi yapabiliyordu ama bunu görmezden gelmekteydi. İmparatorluk yasasının Finlandiya'da geçerli kılınması gerekiyordu²⁹. 5 Ocak 1908 tarihinde Sağ Fraksiyon, İlimli-Sağ Fraksiyon ve Milliyetçi Grup adına 95 milletvekilinin imzaladığı "Finlandiya'da Devlet Düzenine Saldırı Hazırlayanlara Karşı Başbakanın Alınması ve Önlemler"i sorgulayan başbakan'a bir gensoru verildi. En son olarak 12 Ocak 1908 tarihinde yine başbakan'a hitaben Sağ Fraksiyon ve Milliyetçi Grup adına 37 milletvekilinin imzaladığı "Voima Cemiyeti³⁰ Faaliyetlerinin Önlenmesi için

ndeksi'nde birinci toplanma yılındaki fraksiyon dağılımları farklılık göstermektedir ve 429 milletvekiline göre bilgi verilmemiştir. Buna göre, Sağ Fraksiyon 49 milletvekili, Milliyetçi Grup 26 milletvekili, İlimli-Sağ Fraksiyon 69 milletvekili, 17 Ekim Fraksiyonu (Oktabristler) 148 milletvekili, Polonya-Litva-Belorus Grubu 7 milletvekili, Polskoye Kolo 11 milletvekili, Progressiv Fraksiyon 25 milletvekili, Müslüman Grubu 8 milletvekili, Kadet Fraksiyonu 53 milletvekili, Trudovik Grubu 14 milletvekili, Sosyal Demokrat Fraksiyon 19 milletvekili eklindedir. Toplanma yıllarına göre fraksiyon ve milletvekili dağılımı değişmektedir. Dağılımlar için bk. *Gosudarstvennaya Duma Ukazatel k Stenografiçeskim Otçetam (Ç. I-III) Tretyy Sozıv sessiya I 1907-1908 gg. Zasedaniya I-98 (1 Noyabriya 1907 g-28 yunya 1908 g.)*, S. Peterburg 1908, s. 13-18. Ayrıca bk. *Gosudarstvennaya Duma Ukazatel k Stenografiçeskim Otçetam (Ç. I-IV) Tretyy Sozıv sessiya II 1908-1909 gg. Zasedaniya I-126 (15 Oktyabriya 1908 g-28 yunya 1909 g.)*, S. Peterburg 1909; *Gosudarstvennaya Duma Ukazatel k Stenografiçeskim Otçetam (Ç. I-IV) Tretyy Sozıv sessiya III 1909-1910 gg. Zasedaniya I-131 (10 Oktyabriya 1909 g-17 yunya 1910 g.)*, S. Peterburg 1910; *Gosudarstvennaya Duma Ukazatel k Stenografiçeskim Otçetam (Ç. I-III) Tretyy Sozıv sessiya IV 1910-1911 gg. Zasedaniya I-113 (15 Oktyabriya 1910 g-13 Maya 1911 g.)*, S. Peterburg 1911; *Gosudarstvennaya Duma Ukazatel k Stenografiçeskim Otçetam (Ç. I-IV) Tretyy Sozıv sessiya V 1911-1912 gg. Zasedaniya I-153 (15 Oktyabriya 1911 g-9 yunya 1912 g.)*, S. Peterburg 1912.

²⁶ *Gosudarstvennaya Duma Ukazatel k Stenografiçeskim Otçetam (Ç. I-IV) Tretyy Sozıv sessiya V 1911-1912 gg.*, s. 63.

²⁷ Gensorunun komisyon raporu, 11 Mart 1908 tarihinde sunuldu. *Obzor Deyatelnosti Gosudarstvennoy Dumı Tretyago Sozıva 1907-1917 gg.*, s. 462-463.

²⁸ *Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiiskoy İmperii*, T. 25, S. Peterburg 1908, s. 759-761.

²⁹ *Natsionalisti v 3-ey Gosudarstvennoy Dume*, S. Peterburg 1912, s. 12-20.

³⁰ Voima Cemiyeti, yasada gizli bir örgütü ve Finlandiya'nın imparatorluktan ayrılması için

Finlandiya General Gubernatörü ve Yerel Görevlilerin Aldığı Önlemler'i sordular³¹.

Bu gelişmeler üzerine Duma'da yer alan partilerden biri olan Kadet Partisi'nin³² 10ubat 1908 tarihli Merkez Komite Toplantısı'nda, Finlandiya hakkında verilen gensorular tartışıldı. Komite üyelerinden Zgoyev, Zingarev, Protopopov, Gredeskul meselenin hukuki açıdan ele alınması, Fin Dieti ve Rus yasama organları arasında yetki paylaşımına gidilmesi gerektiğini savundular. Petrunkeviç ve Vinaver ise politik açıdan ele alınması ve Fin Dieti'nin yasama yetkisinin korunması gerektiğini belirttiler. 17ubat 1908 tarihli toplantıda Kokoşkin'in, "egemen olmayan ara devlet" formülü kabul edildi. Finlandiyalıların hakları korunmalı, II. Aleksandr ve III. Aleksandr dönemlerinde yürürlükte olan hukuk temel alınmalıydı. Vinaver, parti programına uyulması için Rus ve Fin yasama organlarının birleştirilmesi gerektiğini söyledi³³. Parti programının 26. maddesi şöyleydi: Finlandiya'ya ayrı bir devlet statüsü veren Finlandiya anayasası eski haline getirilmeliydi. Gelecekte imparatorluk ve Büyük Finlandiya Knezliği arasındaki ortak yasama girişimlerinde imparatorluk ve Büyük Knezlik yasama kurumları arasında uzlaşma sağlanmalıydı³⁴.

Bağcıbakan Stolypin, 5 Mayıs 1908 tarihinde gensorulara karşılık yaptı. Bu konu masında, Finlandiya ile ilgili problemin köklerinin yasadışı faaliyetler veya hükümetin eylemsizliğinden daha derinlerde yattığını, esas meselenin

silahlı bir ayaklanma hazırladığını duyünlüyordu. Geoffrey A. Hosking, *age.*, s. 108.

³¹ *Obzor Deyatelnosti Gosudarstvennoy Dumı Tretyago Sozıva 1907-1917 gg.*, s. 454-455.

³² Rusya imparatorluğu'nun liberal partilerinden Anayasal Demokrat Partisi (Kadet Partisi) 12-18 Ekim 1905 tarihinde Moskova'da yaptıkları ilk kongrenin ardından resmî olarak kuruldu. Anayasal meclis döneminin en önemli partilerinden olan Kadet Partisi'nin üyeleri, dört kez toplanan Duma'nın çalışmaları dönemlerine aktif olarak katıldılar ve parti program ve taktiklerine göre yasama faaliyetlerini yönlendirmeye çalıştılar. Parti üyeleri, 10ubat 1917'nin (1917) ardından kurulan Geçici Hükümet'te de yer aldılar. Bir kısım üyeleri Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesinden sonra muhalefet hareketlerine katıldılar. Genel olarak Avrupa'nın çeşitli ülkelerine göç ederek hem kişisel hem de partiyle ilgili faaliyetlerini devam ettirdiler. Parti programında yer alan gayriuslurlara yönelik kültürel özerklik, bölgesel otonomi hakkı ve Polonya ve Finlandiya'ya otonomi haklarının verilmesi gibi liberal ve sosyal partilere göre en keskin ayrımı oldu. GARF, F. 523, O. 1, L. 37, s. 28ob; *Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1905-1907 gg.*, T. 1, Moskva 1997, s. 18-43; L. V. Baltovski, *Politiçeskaya Doktrina Partii Konstitutsionnih Demokratov*, S. Peterburg 2009, s. 139; N. Kanişeva, "Konstitutsionno-Demokratiçeskaya Partiya", *Politiçeskiye Partii Rossii Konets XIX-Pervaya Tret XX Veka*, Moskva 1996, s. 89-96. Ayrıntılı bilgi için bk. Ülkü Çalışkan, *Rusya imparatorluğu'nda Anayasal Demokrat Partisi'nin Milliyetler Politikası (Kadet Partisi 1905-1917)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2014.

³³ *Protokolı Tsentralnogo Komiteta Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1905-1911 gg.*, T. 1, Moskva 1994, s. 264-265, 269.

³⁴ *Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1905-1907 gg.*, T. 1, s. 37.

Finlandiya'nın ayrılıkçılık dü üncesinden kaynaklanmakta oldu unu söyledi. Ona göre, Duma ve hükümetin görevi bu süreci durdurmaktı. Bunun için Finlandiya yasama faaliyetlerinden mparatorluk için önem arz eden konuların çıkarılması gerekiyordu. Finlandiya hakkında verilen gensoruların reddedilmesini, Finlandiya ve Rusya arasındaki yasama ili kilerini düzenleyen yeni bir yasa tasarısı hazırlanmasını teklif etti. Yani Oktabristlerin Finlandiya'nın devlet yapısı içerisindeki yerini sorgulayan tarzı tercih etti³⁵. Stolpin'in açıklamalarından sonra Oktabristler, gensorularını 5 Mayıs 1908 tarihinde geri çektiler. Ancak Sa Fraksiyon ve Milliyetçi Grup gensorularını geri çekmeyi reddettiler. Duma ço unlu u, Stolpin'in açıklama oldu u sebepler dolayısıyla 13 Mayıs 1908 tarihinde ikisini de reddetti³⁶. Bu gensoruların en önemli sonucu, 20 Mayıs 1908 tarihinde yayımlanan yasa oldu. Yasaya göre Fin idaresi, yasama faaliyetlerinde Bakanlar Kurulu'na tâbi oldu³⁷.

Fin Dieti'nin kısıtlanaca ı yasama faaliyetlerini ortaya çıkarmak ve Rus yasama kurumlarıyla ili kilerini düzenlemek için Stolpin kabinesinin bir üyesi olan P. A. Haritonov (Devlet Bütçesi Denetçisi) ba kanlı ında 11 ki ilik bir komisyon (6'sı Rus, 5'i Fin) kuruldu. 1909 yılı içerisinde yapılan görüşmelerin sonucunda Fin Dieti'nin yasama sahasına giren bazı temel meseleler, genel imparatorluk yasamasını ilgilendiren konulara dâhil edilince Fin Dieti basit bir guberniya (eyalet) zemstvo meclisi seviyesine dü tü³⁸. Ortak önem arz eden konular, Rus yasama kurumlarında görüşülecekti. Fin Dieti, Devlet Duması ve Devlet urası'na belirli sayıda milletvekili göndermeye davet edilebilir ve herhangi bir yasa tasarısı hakkında isti arı anlamda fikir beyan etmesi istenebilirdi³⁹. 21 Ekim 1909 tarihinde Kadet Partisi Merkez Komite Toplantısı'nda Finlandiya otonomisi konusunda belirli bir program olu turulması için bir komisyon kuruldu. Komisyona, parti ve Duma fraksiyon ba kanı P. N. Milyukov, A. . ingarev, D. D. Protopopov, V. D. Nabokov, V. M. Gessen ve M. M. Kovalevskiy girdiler. Komisyonu toplantıya ça ırma görevini D. D. Protopopov üstlendi. 8 Kasım tarihindeki ba ka bir toplantıda . . Petrunkeviç de bu komisyona katıldı⁴⁰.

15 Kasım 1909 tarihindeki parti konferansı toplantısında, Finlandiya'nın "devlet otonomisinin" korunmasına karar verildi. Milyukov,

³⁵ *Gosudarstvennaya Duma Stenografiçeskiye Otçeti Tretiy Soziv Sessiya Pervaya Zasedaniya 31-60 (s 21 Fevralya po 5 Maya 1908 g.)*, Ç. 2, S. Peterburg 1908, s. 2919-2941.

³⁶ *Obzor Deyatelnosti Gosudarstvennoy Dumı Tretiyago Sozıva 1907-1917 gg.*, s. 454-455.

³⁷ Geoffrey A. Hosking, *age.*, s. 110.

³⁸ A. Ya. Avreh, *age.*, s. 142-148.

³⁹ Geoffrey A. Hosking, *age.*, s. 112.

⁴⁰ *Protokolı Tsentralnogo Komiteta Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1905-1911 gg.*, s. 366-367, 383.

devlet otonomisi teriminin parti programındaki çözümünü iaret etti ini, egemen devlet olarak anla ılamayaca mı ancak yerel yönetim ekline de uymadı mı söyledi. Bu anlayı ta federatif devlet anlayı ı da yoktu. Ayrıca imparatorluk yasama kurumlarında temsilci bulundurmak kaydıyla Polonya'ya verilen otonomi hakkından daha geni bir otonomi ekliydi. Milyukov'un teklifi, partinin 1905 yılındaki bakı açısında kalmak ve parti programının 26. maddesini biraz daha geli tirmek yönündeydi. Kendisi konferans kararında yer alması için iki çözüm maddesinden birinin seçilmesini önerdi. Birinci seçenek, mparatorluk ve Büyük Knezlik için ortak yasaların belirlenmesi ve onların yasama sürecinde sadece Rus yasama kurumlarının de il, aynı zamanda Fin Dieti'nin kararının alınması; ikinci seçenek, Finlandiya ve Rusya arasındaki statükonun de i iminde Fin Dieti'nin yasama hakkının gözetilmesi eklindeydi. Konferansta, sonuç olarak birinci seçenek kabul gördü. Ancak iki taraftan birinin olumsuz tutumunda meselenin nasıl çözümlenece i belli de ildi. Ayrıca Merkez Komite'nin Finlandiya meselesinin tartı lması için kurulan komisyonun çalı malarını hızlandırması, genel hükümler hazırlandı ı zaman bütün ta ra gruplarının toplantıya katılabilmesi için haber verilmesi istendi⁴¹. Kabul edilen çözümde yer alan, ortak yasama konularının belirlenmesi parti programının maddesiyle tam olarak uyu mamaktadır. Parti programı, II. Aleksandr ve III. Aleksandr dönemlerindeki anayasal düzene vurgu yaptı na göre bu durum parti içindeki e ilime göre ya da Haritonov Komisyonu'nun çalı malarının etkisiyle ortaya çıkmı görünmektedir. Milyukov, konferansta alınan kararı "paralel yasama" olarak adlandırdı⁴².

27 Kasım 1909 tarihindeki Merkez Komite'nin Moskova ubesi'ndeki toplantısında Koko kin, Finlandiya meselesinin görü ülmesini istedi. Ona göre mesele, ço unlu un dü ündü ünden çok daha önemliydi. Bu meselenin çözümünde partinin tutumu milliyet bölgeleri için bir örnek olu turacaktı. Finlandiya meselesi, program meselesi oldu undan partinin bölünmesine yol açabilecek bir ta olabilirdi. Partinin bu konuda tek bir çizgi belirlemesini istedi. Ocak ayının ortalarına kadar meseleyi partinin kurdu u komisyona ba lı olmadan tartı mak gerekliydi. Bu süreçte Finlandiyalıların e ilimini de bilmek önemliydi. Parti programındaki maddenin sadece hukuki bir çözümü

⁴¹ *Syezdu i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçeskoy Partii 1905-1907 gg.*, T. 2, s. 220-221, 223-224, 229-230. D. P. Kondratenko, konferansın sonunda F. F. Koko kin ba kanlı nda yeni bir komisyon kuruldu unu yazmaktadır. D. P. Kondratenko, *Samoderjaviye, Liberalı i Natsionalny Vopros v Kontse XIX Naçale XX Veka*, Kurov 2005, s. 121-122.

⁴² Milyukov, "*Hatıralar*" kitabında ortak yasama konularının belirlenmesini destekledi ini ancak Fin Dieti'nin de yasama hakkının korunması gerekti i dü üncesini tekrarlamaktadır. Pavel N. Milyukov, *Vospominaniya*, T. 2, Niyu York 1955, s. 74-75.

ÜÇÜNCÜ RUS DEVLET DUMASI'NDA FİNLANDIYA OTONOMİSİNİN İLGASI VE ANAYASAL
DEMOKRAT PARTİSİ (KADET PARTİSİ)

i aret etti ini ama imdilerde politik açıdan da incelenmesi gerekti ini belirtti. Daha sonra Pavel Dolgorukov, Finlandiya Komisyonu'na büyük ümitler yüklenmemesi gerekti ini söyledi ve Merkez Komite'nin daha verimli çalı ması için Koko kin'den meselenin genel hükümlerini hazırlamasını istedi. 6 Aralık 1909 tarihinde S. Peterburg'da düzenlenen Merkez Komite toplantısında, Finlandiya özel komisyon toplantısına Kovalevskiy'le birlikte uzman olarak katılan Koko kin'in teklifi iletili. Ona göre Rus yasama kurumlarının mparatorluk için önem arz eden konulardaki yasama faaliyetleri Fin anayasasına ra men Fin meclisinin katılımı olmaksızın -Milyukov'un önerisinin aksine- gerçekleştirilebilir. Fikir teatisinden sonra Merkez Komite üyeleri, Finlandiya konusunda bir karar alınmasının zamansız oldu unu kabul ederek söylenen bakı açılarının da dikkate alınarak çalı malara devam edilmesini istedi. 13 Aralık tarihinde Moskova ubesinde yapılan ba ka bir toplantıda Koko kin'in Finlandiya raporu tartı malarında nihai bir karara varılmadı⁴³.

Ba bakan tarafından 17 Mart 1910 tarihinde "Devlet çin Önem Arz Eden Finlandiya'yla İlgili Yasa ve Kararnamelerin Yayınlanması" yasa tasarısı Devlet Duması'na sunuldu ve aynı gün komisyona gönderildi. Bu konuda hazırlanan yasa tasarısı büyük bir hızla yasal prosedürde ilerledi. Komisyon raporu 10 Mayıs 1910 tarihinde Duma'da okundu. Yasa tasarısının görü meleri yedi oturum sürdü⁴⁴. Kadet Fraksiyonu'nun 15 Mart 1910 tarihindeki toplantısında yasa tasarısının reddedilmesine karar verildi. Yasa tasarısının komisyona geri iade edilmesine ve bu komisyona parti üyelerinin girmesine çalı acaklardı⁴⁵. Milyukov, 21-22 Mayıs tarihlerinde yaptı ı konu malarında yasa tasarısını ilk önce hukuki açıdan inceledi. Devletin çıkarlarını ve gereksinimini ne ölçüde kar ıladı nı sordu. Yasa tasarısının politik bir hata ve uygulanamaz olmasından bahsetti. Hukuki olarak Finlandiya'ya I. Aleksandr döneminde verilen "devlet otonomisi" varlı ına dikkat çekti. Finlandiya anayasası 1809 yılından beri yürürlükteydi. ngiltere'nin uyguladı ı emperyalist politikayla Rusya mparatorlu u'nun uyguladı ı politika birbirine benzememekteydi. ngiltere, kolonilerde medeni ça da araçları kullanarak aydınlanmı bir imparatorluk politikası uygulayarak ba arıya ula maktaydı. Rusya mparatorlu u'nda ise, devlet çıkarları dü ünüldü ünde ve farklı kültürler söz konusu oldu unda, devletin Rus kültürünün varlı nı koruma gereksinimi duymasına dikkat çekti. Bu mücadele yüzyıllardır devam etmekteydi. Finlandiya'nın batısında

⁴³ *Protokolı Tsentralnogo Komiteta Konstitutsionno-Demokratiçeskoj Partii 1905-1911 gg.*, s. 388-391.

⁴⁴ *Obzor Deyatelnosti Gosudarstvennoj Dumı Tretyago Sozıva 1907-1917 gg.*, Ç. 2, S. Peterburg 1912, s. 2.

⁴⁵ D. P. Kondratenko, *age.*, s. 122.

geni lemeye müsait bir komusu bulunmasına rağmen bu bölgede birkaç bin idari görevli Rus haricinde Rus ya amamaktaydı. Almanya'yla sınırda bir devlet de de ildi. Onun uzak kuzey komusuydu ve iki ülkenin ilikileri oldukça zayıftı. Bu yüzden Finlandiya yasa tasarısı hukuk dı ıydı. Hayati gereksinim ya da devlet çıkarlarını kar ılıyordu. Yasa tasarısı, Fin halkında tepki uyandırmaktaydı. iddet her zaman iddeti do ururdu. Fin halkı bunun yerine ılımlı protesto ve pasif direni i seçmi ti. Yeni yasa tasarısında Fin idari ve adli kurumlarının i levi belli de ildi (Senatonun ve gubernatörlerin durumu ve yerel hukuk mekanizması gibi). 26 Mayıs tarihli konu masında yasa tasarısının madde madde okunması esnasında herhangi bir iyile me ve verimlilik görmeyi ummadıklarını belirterek daha sonraki tartışmalara katılmayı reddettiklerini açıkladı. Kadet Partisi ve di er muhalefet partileri salondan ayrıldılar. Oktabristlerin de kendilerine katılacaklarını ümit ettiler. Ancak hesapları tutmadı⁴⁶. 31 Mayıs 1910 tarihinde yasa tasarısının son ekli onaylandı. Böylelikle Finlandiya Büyük Knezli i'ni de kapsayan mparatorluk için önem arz eden konularda Rus yasama kurumları yetkili oldu. Finlandiya'nın, Devlet Duması'na 4, Devlet urası'na 2 milletvekili göndermesi kabul edildi. Yasa tasarısı, II. Nikola tarafından 17 Haziran 1910 tarihinde onaylandı⁴⁷.

Gensorular ve yasa tasarısının tartışıldı ı zamanlarda sa basın Kadet Partisi ve Milyukov hakkında olumsuz yazılar yayımladı. *Yeni Zaman* (*Novoye Vremya*) gazetesinde, "Yahudi-Kadet Partisi'nin Duma'da Finlandiyalıları savunma görevini üzerine almasına ve Finlandiya'daki Yahudi basınında otonomiye savunan yazılar çıkmasına" dikkat çekildi⁴⁸. *Rus Bayra ı* (*Russkoye Zinamy*) ve *Toprak* (*Zem ina*) gibi sa gazeteler Milyukov'un *Konu ma Gazetesi* (Reç-Kadet Partisi yayın organı) için 250.000 rublelik bir rü vet aldı nı iddia etti⁴⁹. Ayrıca Rus Halkı Birli i yasa tasarısının son görü meleri öncesinde Milyukov'u ölümle tehdit etti. Ancak kendisi bunları umursamayarak görü leri ve tutumunu de i tirmede⁵⁰.

⁴⁶ *Gosudarsvennaya Duma Stenografiçeskiye Otçetti Tretiy Sozıv Sessiya Tretya Zasedaniya 95-131* (s 26 Aprelya po 17 yunya 1910 g.), Ç. 4, S. Peterburg 1910, s. 2006-2011, 2072, 2077-2078, 2081, 2084-2085, 2472-2473.

⁴⁷ *Obzor Deyatelnosti Gosudarstvennoy Dumı Tretiyago Sozıva 1907-1917 gg.*, Ç. 2, s. 3-5. Ayrıca bk *O Paryadke zdaniya Kasayu ihsiya Finlandii Zakonov i Postanovlenii Ob egosudarstvennago Znaçeniya Proekt Predsedatelya Soveta Ministrov i Ego Razsmotrenie v Gosudarstvennoy Dume i Gosudarstvennom Sovete*, S. Peterburg 1911.

⁴⁸ Baryag, *agm.*, s. 2.

⁴⁹ D. P. Kondratenko, *age.*, s. 122. *Zem ina* (*Toprak*) gazetesindeki iddiayı Sa Fraksiyon milletvekili Markov gündeme getirdi. Milyukov, *age.*, s. 72.

⁵⁰ M. K. Stockdale, "Miliukov, Nationality and National Identity", *P. N. Milyukov; storik, Politik, Diplomat (Materialı Mejdnarodnoy Nauçnoy Konferentsii Moskva 26-27 Maya 1999)*, Moskva 2000, s. 282-283.

ÜÇÜNCÜ RUS DEVLET DUMASI'NDA FİNLANDIYA OTONOMİSİNİN İLGASI VE ANAYASAL
DEMOKRAT PARTİSİ (KADET PARTİSİ)

Bu yasa haricinde Stolipin'in yasala masını çok istedi i iki yasa tasarısı daha Duma'da görü üldü. Bu yasa tasarıları, “Finlandiya Vatanda larıyla Finlandiya'da Ya ayan Rus Uyruklu Ki ilerinin Haklarının E itlenmesi”⁵¹ ve “Finlandiya Vatanda larının Askerlik Yükümlülükleri Yerine Fin Hazinesi'nin Rus Devlet Hazinesi'ne Ödeme Yapması” ba lıklarını ta ırmaktaydı. 28 Ekim 1911 tarihinde her iki yasa tasarısının maddeleri görü ülmeye ba landı. Herhangi bir de i iklik yapılmadan redaksiyon komisyonunun raporuna göre 9 Aralık 1911 tarihinde kabul edildiler⁵². “Finlandiya Vatanda larının Askerlik Yükümlülükleri Yerine Fin Hazinesi'nin Rus Devlet Hazinesi'ne Ödeme Yapması” yasa tasarısı, 10 Ocak 1912 tarihinde, “Finlandiya Vatanda larıyla Finlandiya'da Ya ayan Rus Uyruklu Ki ilerinin Haklarının E itlenmesi” yasa tasarısı 20 Ocak 1912 tarihinde II. Nikola tarafından onaylanarak yürürlü e girdi⁵³.

Kadet Fraksiyonu'nda 13 Kasım 1911 tarihinde “Finlandiya Vatanda larıyla Finlandiya'da Ya ayan Rus Uyruklu Ki ilerinin Haklarının E itlenmesi” yasa tasarısı tartılıırken görü ayrılıkları çıktı. Sa Kadetler (V. A. Maklakov, N. A. Zaharyev, L. A. Bazunov), yasa tasarılarını desteklediler. Milyukov ve N. M. Fridman kar ı çıktılar. Finlandiya Dieti milletvekilleri Neovius ve Nuortena'nın da buldukları 30 Aralık 1911 tarihindeki Merkez Komite Toplantısı'nda N. A. Gredeskul, yakla an Dördüncü Duma seçimleri dolayısıyla artık Finlandiya otonomisinin propagandasını yapmanın imkânsızlı nı açıkladı. Seçimlerden sonra yeni metotlar üzerinde çalı ılmasını önerdi. 1912 yılında yasaların kabulünden sonra Polis Departmanı'nın belirtti ine göre Milyukov, Finlilere mücadele yolu olarak geni ekilde basını kullanmalarını tavsiye etti. 1912 ba larından itibaren Finlandiya meselesi Kadet Merkez Komitesi gündeminden yava yava dü meye ba ladı. 23 ubat 1912 tarihindeki toplantıda Finlandiya'ya otonomi verilmesini kabul etmekle birlikte M. V. Çelnokov ve M. M. Vinaver, Rusya ve Finlandiya arasındaki ili kinin otonom koloni ve ba ülke (metropol ülke) arasındaki ili ki çerçevesinden çıkmaması gerekti ini

⁵¹ Finlandiya'da ya ayan Ruslar, Finlandiya vatanda lık haklarından yararlanamamaktaydılar ve “yabancı” statüsündeydiler. Kaysa Hakkinen, Seppo Tsetterberg, *age.*, s. 72.

⁵² *Gosudarstvennaya Duma Stenografiçeskiye Otçeti Tretiy Sozıv Sessiya Piyataya Zasedaniya 1-41 (s 15 Oktabriya po 10 Dekabriya 1911 g.)*, Ç. 1, S. Peterburg 1911, s. 681, 750-757, 3521.

⁵³ *Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiiskoy mperii*, T. 32, Petrograd 1915, s. 38, 76-77. Ayrıca bk *Bnesenniye na Razsmotrenie Gosudarstvennoy Dumı i Gosudarstvennago Soveta Proekti Zakonov ob Uravnenii v Pravah s Finlandskimi Grajdunami Drugih Russskih Poddannih i o Proizvodstve Finlandskoyu Kaznoyu Platejey Gosudarstvennomu Kaznaçestvu vzamen Otbıvaniya Finlandskimi Grajdunami Liçnoy Voinskoj Povinnosti s Prilojeniem Zakona o Poryadke zdaniya Kasayu ihsiya Finlandii Zakonov i Postanovlenii Ob egosudarstvennago Znaçeniya*, S. Peterburg 1910.

söylediler. Onları diğer üyeler V. M. Gessen ve N. N. Kutler de desteklediler⁵⁴. Birinci Dünya Savaşı artlarında kurulan Progressiv Blok'un (1915 yılında liberal-sosyal partilerin Devlet Duması'nda oluştuğu koalisyona) yasama programında Finlandiya meselesinde uzlaşma sağlanması gerektiği belirtilmesine rağmen hükümet, Finlandiya politikasında herhangi bir değişiklik yapmadı. Bu yüzden Finlandiya muhalefeti iyice güçlendi⁵⁵. Finlandiya Meclisi, 6 Aralık 1917 tarihinde bağımsızlığını ilan etti. Sovyet Rusya da 4 Ocak 1918 tarihinde Finlandiya'nın bağımsızlığını tanıdı⁵⁶.

Sonuç

Rus imparatorlarının Finlandiya'nın ülkeye bağımlılığını sürekli kılmak ve süvereynitelerinden kurtulmalarını sağlamak için Finlandiya Büyük Knezi'nin yapısını kurmaları zaman içerisinde büyük problemler ortaya çıkardı. 1890'lı yıllardan itibaren uygulanan Ruslaştırma faaliyetleri sayesinde otonomiyle birlikte kazanılan birtakım imtiyazlar amaçlı olarak kısıtlandı. 1905-1907 yılları arasındaki geçiş döneminden sonra Üçüncü Duma döneminde Knezi'nin imparatorlukla istenen şekilde bütünleşmesinin önündeki en büyük engel olarak görülen Finlandiya Meclisi'nin yasama faaliyetleri daraltıldı. Böylece Finlandiya otonomisinin varlığına son verilmiş oldu. Kadet Partisi'nin programında Finlandiya otonomisinin eski haline getirilmesi onaylanmaktaydı. Ancak bu konuda birlikte hareket edemediler. 1908 yılında gündeme getirilen Finlandiya Meclisi'nin yasama faaliyetleri meselesinde, Finlandiya Meclisi'nin yasama yetkisinin korunması ve Rus-Fin yasama organları arasında yetki paylaşımına gidilmesi seçenekleri üzerinde duruldu. 1909 yılında parti program maddesine döndüler ve onu daha netleştirmeye çalıştılar. 15 Kasım 1909 tarihindeki parti konferansında, imparatorluk ve Büyük Knezlik için ortak yasaların belirlenmesi ve onların yasama sürecinde sadece Rus yasama kurumlarının değil, aynı zamanda Finlandiya Meclisi'nin kararının alınması kabul edildi. Özellikle Milyukov, yetki paylaşımı yapılsa da Finlandiya Meclisi'nin kararını sürece dâhil etmek istedi. Bunu "paralel yasama" olarak açıkladı. Partinin milliyetlerle ilgili maddelerini yazan Kokoşkin, ortak yasama faaliyetlerinde Finlandiya Meclisi'nin katılımı olmaksızın da sürecin ilerleyebileceğini belirterek Milyukov'dan farklı bir çözüm ortaya koydu. Kadet Partisi, Duma'yı etkileyebilecek bir çözümlü tasarıya sahip deildi. "Devlet için Önem Arz Eden Finlandiya'yla İlgili Yasa ve Kararnamelerin Yayınlanması" yasa tasarısı sosyallist muhafazakâr milletvekillerinin desteğiyle onaylandı. Finlandiya otonomisine son verildikten sonra konu parti gündeminden gerilere düştü.

⁵⁴ D. P. Kondratenko, *age.*, s. 123-124.

⁵⁵ A. Yu. Bahturina, *Okraini Rossiiskoy İmperii: Gosudarstvennoye Upravlenie i Natsionalnaya Politika v Godi Pervoy Mirovoy Voim (1914-1917 gg.)*, Moskva 2004, s. 261-281.

⁵⁶ Kaysa Hakkinen, Seppo Tsetterberg, *age.*, s. 86.

ÜÇÜNCÜ RUS DEVLET DUMASI'NDA FİNLANDİYA OTONOMİSİNİN İLGASI VE ANAYASAL
DEMOKRAT PARTİSİ (KADET PARTİSİ)

Parti programında savundukları Finlandiya otonomisi gibi önemli bir meselede yenilgiye uğradılar. Diğer gayriulus halkların otonomi ve kültürel özerklik haklarını savunmada cesaret kırıcı bir tecrübe yaşadılar. Çözüm önerilerinin açılımını düzgün ve hızlı bir şekilde yapamadılar.

KAYNAKÇA

- GARF (Gosudarstvenniy Arhiv Rossiiskoy Federatsii), Fond. 523, Opis. 1, Listok. 37.
- AVREH, A. Ya., *P. A. Stolpin i Sudbnı Reform v Rossii*, Moskva 1991.
- BAHTUR NA, A. Yu., *Okrainu Rossiiskoy İmperii: Gosudarstvennoye Upravlenie i Natsionalnaya Politika v Godı Pervoy Mirovoy Voinı (1914-1917 gg.)*, Moskva 2004.
- BALTOVSK Y, L. V., *Politiçeskaya Doktrina Partii Konstitutsionnuh Demokratov*, S. Peterburg 2009.
- BARYAG, “Evreiskiy Natisk na Finlandtsev”, *Novoye Vremya*, 26.1.1909, No. 11809, S. Peterburg 1909, s. 2.
- Bnesenniye na Razsmotrenie Gosudarstvennoy Dumı i Gosudarstvennago Soveta Proekti Zakonov ob Uravnenii v Pravah s Finlandskimi Grajdaniami Drugih Russkih Poddannih i o Proizvodstve Finlandskoyu Kaznoyu Platejey Gosudarstvennomu Kaznaçestvu vzamen Otbivaniya Finlandskimi Grajdaniami Liçnoy Voinskoy Povinnosti s Prilojeniem Zakona o Poryadke zdaniya Kasayu İhsiya Finlandii Zakonov i Postanovlenii Ob egosudarstvennago Znaçeniya*, S. Peterburg 1910.
- BORRERO, Mauricio, *Russia: A Reference Guide From The Renaissance To The Present*, New York 2004.
- ÇALI KAN, Ülkü, *Rusya İmparatorluğunda Anayasal Demokrat Partisi'nin Milliyetler Politikası (Kadet Partisi 1905-1917)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2014.
- Finland and Russia International Conference in London February 26-March 1 1910*, London 1911.
- Gosudarstvennaya Duma Stenografiçeskiye Otçeti Tretiy Sozıv Sessiya Pervaya Zasedaniya 31-60 (s 21 Fevralya po 5 Maya 1908 g.)*, Ç. 2, S. Peterburg 1908.
- Gosudarstvennaya Duma Stenografiçeskiye Otçeti Tretiy Sozıv Sessiya Tretaya Zasedaniya 95-131 (s 26 Aprelya po 17 İyunya 1910 g.)*, Ç. 4, S. Peterburg 1910.
- Gosudarstvennaya Duma Stenografiçeskiye Otçeti Tretiy Sozıv Sessiya Piyataya Zasedaniya 1-41 (s 15 Oktabriya po 10 Dekabriya 1911 g.)*, Ç. 1, S. Peterburg 1911.
- Gosudarstvennaya Duma Ukazatel k Stenografiçeskim Otçetam (Ç. I-III) Tretiy*

ÜLKÜ ÇALIŞKAN

- Soziv sessiya I 1907-1908 gg. Zasedaniya 1-98 (1 Noyabriya 1907 g-28 yunya 1908 g.)*, S. Peterburg 1908.
- Gosudarstvennaya Duma Ukazatel k Stenografiçeskim Otçetam (Ç. I-IV) Tretiy Soziv sessiya II 1908-1909 gg. Zasedaniya 1-126 (15 Oktyabriya 1908 g-28 yunya 1909 g.)*, S. Peterburg 1909.
- Gosudarstvennaya Duma Ukazatel k Stenografiçeskim Otçetam (Ç. I-IV) Tretiy Soziv sessiya III 1909-1910 gg. Zasedaniya 1-131 (10 Oktyabriya 1909 g-17 yunya 1910 g.)*, S. Peterburg 1910.
- Gosudarstvennaya Duma Ukazatel k Stenografiçeskim Otçetam (Ç. I-III) Tretiy Soziv sessiya IV 1910-1911 gg. Zasedaniya 1-113 (15 Oktyabriya 1910 g-13 Maya 1911 g.)*, S. Peterburg 1911.
- Gosudarstvennaya Duma Ukazatel k Stenografiçeskim Otçetam (Ç. I-IV) Tretiy Soziv sessiya V 1911-1912 gg. Zasedaniya 1-153 (15 Oktyabriya 1911 g-9 yunya 1912 g.)*, S. Peterburg 1912.
- HAKK NEN, Kaysa, Seppo Tsetterberg, *Finlandiya Vçera i Segodniya*, perevod s Finskogo G. Muravina, Ya kar Ola 1997.
- HOSKING, Geoffrey, *Rusya ve Ruslar Erken Dönemden 21. Yüzyıla*, terc. Kezban Acar, stanbul 2011.
- HOSKING, Geoffrey A., *The Russian Constitutional Experiment Government and Duma 1907-1914*, Cambridge 1973.
- KAN EVA, N., “Konstitutsionno-Demokratiçeskaya Partiya”, *Politiçeskiye Partii Rossii Konets XIX-Pervaya Tret XX Veka*, Moskva 1996, s. 89-96.
- KONDRATENKO, D. P. *Samoderjaviye, Liberalı i Natsionalny Vopros v Kontse XIX Naçale XX Veka*, Kurov 2005.
- KURAT, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi Ba langıçtan 1917'ye Kadar*, Ankara 1999.
- LUKYANOV, M. N., *Rossiiskiy Liberalizm i Reforma 1907-1914*, Perm 2001.
- M HA LOV, S. K., *Yuridiçeskoye Polojeniyeye Finlandii*, S. Peterburg 1901.
- M LYUKOV, Pavel N., *Vospominaniya*, T. 2, Niyu York 1955.
- Natsionalisti v 3-ey Gosudarstvennoy Dume*, S. Peterburg 1912.
- N-ov, Ya., “Finlandskaya Avtonomiya i Duma”, *Novoye Vremya*, 2.3.1909, No. 11843, S. Peterburg 1909, s. 2.
- O Paryadke zdaniya Kasayu ihsiya Finlandii Zakonov i Postanovlenii Ob egosudarstvennago Znaçeniya Proekt Predsedatelya Soveta Ministrov i Ego Razsmotrenie v Gosdarstvennoy Dume i Gosudarstvennom Sovete*, S. Peterburg 1911.
- Obzor Deyatelnosti Gosudarstvennoy Dumı Tretiyago Sozıva 1907-1917 gg.*, Ç. 1-2, S. Peterburg 1912.
- Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiiskoy mperii*, T. 19, S. Peterburg 1902.
- Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiiskoy mperii*, T. 25, S. Peterburg 1908.
- Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiiskoy mperii*, T. 32, Petrograd 1915.

ÜÇÜNCÜ RUS DEVLET DUMASI'NDA FİNLANDİYA OTONOMİSİNİN İLGASI VE ANAYASAL
DEMOKRAT PARTİSİ (KADET PARTİSİ)

- Protokolı Tsentralnogo Komiteta Konstitutsionno-Demokratiçesкой Partii 1905-1911 gg.*, T. 1, Moskva 1994.
- ROMOV, Roman Borisoviç, *Fraktsiya Pravih v III Gosudarstvennoy Dume (1907-1912)*, Kandidat storiceskih Nauk, Moskva 2003.
- Russkoye Gosudarstvo*, Moskva 2002.
- SERGPEVSK Y, N. D., *K Voprosu o Korennih Zakonah V. K. Finlandskago*, S. Peterburg 1899.
- STOCKDALE, M. K., “Miliukov, Nationality and National Identity”, *P. N. Milyukov; storik, Politik, Diplomat (Materialı Mejdunarodnoy Nauçnoy Konferentsii Moskva 26-27 Maya 1999)*, Moskva 2000, s. 282-283.
- Svod Zakonov Rossiiskoy mperii*, K. 1, T. 1, S. Peterburg 1912.
- Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçesкой Partii 1905-1907 gg.*, T. 1, Moskva 1997.
- Syezdi i Konferentsii Konstitutsionno-Demokratiçesкой Partii 1908-1914 gg.*, T. 2, Moskva 2000.
- WALDRON, Peter, “Stolypin and Finland”, *The Slavonic and East European Review*, Vol. 63, No. 1, January 1985, s. 42-44.
- WATSON, Hugh Seton, *The Decline of Imperial Russia 1855-1914*, New York 1965.